

Rotterdam de boer op! /
Belevenisboerderij Schieveen

Ontmoeting tussen stad, boer, natuur en erfgoed

Op de historische boerderij Schieveen is het het hele jaar druk. In het vroege voorjaar komen kinderen uit de stad lammetjes kijken. Later in het voorjaar zijn de grote groepen weidevogels in de polder de attractie. 's Zomers is de speelnatuur de grote trekpleister en in de herfstvakantie wil iedereen nog even genieten van de zon en het buitenleven. Hier leren stad en platteland elkaar kennen.

Aan de rand van Rotterdam, in weidevogelpolder Schieveen, is in 2018 een voormalige koeienstal verbouwd tot publieks-ontvangstplek met horeca, een winkel, en een informatiepunt. Op het erf zijn 'speelnatuur van Oerrr' (Natuurmonumenten) en een wildebloemen- en moestuin aangelegd. 'Belevenisboerderij Schieveen' is onderdeel van een gemeentelijk natuur- en recreatieplan voor de Rotterdamse polder Schieveen en een initiatief van gemeente Rotterdam, stadsherder Martin Oosthoek en Natuurmonumenten.

De boerderij is een doorslaand succes, met meer dan 120.000 bezoeken per jaar en een gezonde exploitatie, ook vanwege haar gunstige ligging aan de stadsrand en aan het nieuwe Polderpad tussen het drukbezochte Rottemeren-gebied en het weidse Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.

Verder ontwikkelen

Vooralsnog is Belevenisboerderij Schieveen een tijdelijk low budget pop-upproject, op een gehuurde locatie. Dankzij steun van de Erfgoed Deal en de Nationale Postcode Loterij kunnen de initiatiefnemers er in 2023 voor zorgen dat Belevenisboerderij Schieveen als publieksboerderij kan blijven voortbestaan en verder kan worden ontwikkeld tot een voorbeeldproject 'natuur- en erfgoedinclusieve publieksboerderij'.

Historische boerderij

Belevenisboerderij Schieveen ligt aan de Oude Bovendijk, die is aangelegd in het midden van de vijftiende eeuw en in 1786 als dijk opgenomen in de ringdijk rond de oude droogmakerij Schieveen. In het open landschap van de Noordrand Rotterdam is de Oude Bovendijk een ruggengraat. De Oude Bovendijk loopt in het zuiden verder de stad Rotterdam in. Het historische woonhuis Oude Bovendijk 220 is een karakteristieke boerderij uit 1905 en een beeldbepalend element in dit oude ontginningslint. Het is een van de laatste boerderijen langs de Oude Bovendijk met een historische uitstraling. De boerderij wordt de komende jaren gerestaureerd.

Op de Belevenisboerderij is een kinderspeelplaats 'Oerrr' aangelegd. Er zijn tal van speelaanleidingen, veel ervan in combinatie met water. | Foto's Natuurmonumenten/Ben Houdijk & Marten van Dijk

De historische boerderij uit 1905 zal worden gerestaureerd en herbestemd, met een boerderijwinkel en andere functies op het gebied van korte ketens en natuurinclusieve landbouw. Op het erf worden historische elementen en structuren teruggebracht, zoals slotenpatronen, zichtlijnen en beplanting. Stadsherder Oosthoek zal zijn bedrijfsvoering verder verduurzamen en natuurinclusief maken.

Aandeel in platteland

De doorontwikkeling van Belevenisboerderij Schieveen is een voorbeeldproject van 'Rotterdam de boer op!' (Nationale Postcode Loterij Droomfondsproject). 'Rotterdam de boer op!' stimuleert stadsbewoners om natuurinclusieve lokale producten te kopen en ook op andere manieren een aandeel te nemen in het eigen Rotterdamse platteland. Agrarisch ondernemers kunnen bij 'Rotterdam de boer op!' ondersteuning krijgen bij een transitie naar natuurinclusieve landbouw, gericht op productie voor de stad. Via tal van projecten wordt de verloren gegane verbinding tussen stad en ommeland hersteld. 'Rotterdam de boer op!' beoogt een transitie op gang te brengen in de productie en consumptie van voedsel in de regio Rotterdam, om zo de schaarse cultuurhistorisch waardevolle groene ruimte in dit sterk verstedelijkte gebied te behouden en om duurzaamheidsproblemen en de biodiversiteitscrisis het hoofd te helpen bieden.

Ervaringen opdoen

Het winkelmandje van de stadsbewoner is doorslaggevend voor de kwaliteit van natuur en landschap op het platteland bij de stad. Hoe meer stadsbewoners kiezen voor natuurinclusief voedsel van het eigen platteland, hoe meer boeren bij de stad in staat zijn om landbouw te bedrijven in harmonie met natuur, landschap en erfgoed. Essentieel hierin is bewustwording bij de Rotterdammers van de gevolgen van hun koopgedrag. Publieksboerderijen aan de stadsrand spelen een onmisbare rol bij die bewustwording. Hier doen stedelingen ervaringen op met alle aspecten van het boerenbedrijf en met de waarde van natuurinclusieve landbouw voor landschap, natuur, erfgoed en belevingswaarde. Waardering van de geschiedenis van het landschap en het historisch agrarisch gebruik is belangrijk voor de gewenste transitie naar duurzame productie en consumptie van voedsel in de regio. Uit onderzoek onder inwoners van Rotterdam in het kader van de gebiedsontwikkeling van de Noordrand Rotterdam, blijkt dat beleving van erfgoed inderdaad bijdraagt aan de waardering van het eigen platteland, en motiveert om er zorg voor te willen dragen.

Extra kwaliteit 'verwaarden'

Andere bestaande en nieuwe publieksboerderijen rond Rotterdam en andere grote steden kunnen leren van de ervaringen van het project Belevenisboerderij Schieveen – denk aan de samenwerking tussen publieke partijen en agrarisch ondernemers. Hopelijk inspireert het project ook andere agrarisch ondernemers die met publieksfuncties hun bedrijf willen verbreden, om erfgoed op het bedrijf te beschouwen als extra kwaliteit om te 'verwaarden' richting klanten. 'Rotterdam de boer op!' zal de kennis die in het project wordt opgedaan delen met het ruime netwerk van agrariërs rond de stad dat inmiddels is opgebouwd.

Bob Hartog is projectmanager bij Rotterdam de boer op!

Zicht op de skyline van Rotterdam vanaf de open polder Schieveen. | Foto Natuurmonumenten/Rob Doolaard

Het winkelmandje van de stadsbewoner is doorslaggevend voor de kwaliteit van natuur en landschap op het platteland bij de stad

Erfgoedinclusieve gebiedsontwikkeling

De helft van polder Schieveen, de polder waar de Belevenisboerderij ligt, is de afgelopen tien jaar door de gemeente Rotterdam en Natuurmonumenten herontwikkeld tot natuur- en recreatiegebied, als onderdeel van een groene gebiedsontwikkeling aan de noordelijke stadsrand, van 400 hectare natuur- en recreatiegebied binnen het bestaande historisch cultuurlandschap. In het beheer van de natuurgronden in Schieveen werkt Natuurmonumenten nauw samen met vijf lokale agrariërs. De gebiedsontwikkeling Noordrand Rotterdam, inclusief de herinrichting van polder Schieveen, is recent afgerond en is door de gemeente Rotterdam in hoge mate erfgoedinclusief gerealiseerd. Ontwikkeling van natuur en recreatie heeft plaatsgevonden in een gave achttiende-eeuwse droogmakerij, die als uitgangspunt van het ontwerp diende en de drager van het landschap was en bleef.

Polderpad

Als onderdeel van de ontwerpogave voor de groene gebiedsontwikkeling Noordrand Rotterdam schreef de gemeente Rotterdam in 2012 een prijsvraag uit voor het ontwerp van een zogeheten 'Belevenisverbinding Polderpad tussen Rotte en Schie', een fietsverbinding tussen de Rotte en de Schie. Winnaar werd DaF Architecten, vanwege hun benadering van erfgoed in de maatschappelijk opgave. Inmiddels zijn zowel het groengebied Noordrand Rotterdam als het Polderpad grotendeels gerealiseerd. De landschappelijke kwaliteiten van de achttiende-eeuwse droogmakerij Schieveen zijn behouden en versterkt bij de natuur- en recreatieontwikkeling. Zo zijn de openheid en sfeer van het platteland bewaard en hersteld – onder meer door de sloop van verspreid gelegen kassen –, de verkaveling en het slootpatroon zijn bewaard, en het nieuw aangelegde Polderpad volgt de oorspronkelijke polderstructuur. Langs het Polderpad zijn historische elementen behouden en hersteld, soms met een nieuwe functie. Zo is het afwateringspatroon door Schieveen beleefbaar gemaakt door toevoeging van een uitzichtpunt. Belevenisboerderij Schieveen is onderdeel van de Belevenisverbinding Polderpad. Het Polderpad loopt over het erf van de boerderij en volgt de historische lijnen van de droogmakerij.